

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Γ' ΟΜΑΔΑΣ

Σας δίνονται πιο κάτω ιστορικές πηγές και παραθέματα από σύγχρονα βιβλία που αναφέρονται σε ένα από τα μέσα προστασίας της αθηναϊκής δημοκρατίας. Αφού τα μελετήσετε, να καταγράψετε στον πίνακα που ακολουθεί τα στοιχεία που σας ζητούνται. Στη συνέχεια θα τα παρουσιάσετε στην τάξη.

Ορισμός και περιγραφή του πολιτικού μέτρου	
Σκοπός	
Θετικά στοιχεία	
Αρνητικά στοιχεία	

1. «Οι ρήτορες και οι προεδρεύοντες αξιωματούχοι ήταν νομικά υπεύθυνοι για τις ενέργειές τους και ένα διάταγμα ή ένας νόμος ήταν δυνατό να αμφισβητηθεί μέσω καταγγελίας: της γραφής παρανόμων, δηλαδή της δημόσιας αγωγής για παράνομη πρόταση, ενάντια σε διατάγματα και τους εισηγητές τους, και της γραφής νόμον μη ἐπιτήδειον θείναι, δηλαδή της δημόσιας δίωξης για τη θέσπιση επιβλαβούς νόμου, ενάντια σε νόμους και τους εισηγητές τους, ή της αγωγής κατά των πρυτάνεων και των προέδρων. Παρά τους τίτλους τους, και οι δύο καταγγελίες ήταν δυνατό να χρησιμοποιηθούν για να επικαλεστεί κάποιος είτε παρανομία είτε αναποτελεσματικότητα»

(P.J. Rhodes, *Οι ελληνικές πόλεις-κράτη. Μια συλλογή πηγών*, μτφρ. Ι.Κ. Ευδόπουλος, Αθήνα 2011, σ. 182)

Η Πνύκα

2. (Ο ρήτορας του 4ου αιώνα π.Χ. Αισκίνης κατηγορήσε τον Κτησιφώντα ότι το ψήφισμα που πρότεινε για την απονομή δημόσιων τιμών στον Δημοσθένη ήταν παράνομο):

«Γιατί τότε ήταν ακόμα γνωστό σε όλους ότι η δημοκρατία καταλύθηκε αφού είχαν μταιωθεί οι γραφές παρανόμων. Και πράγματι, [...] αν εκδικαζόταν κάποια γραφή παρανόμων, ο λόγος ήταν ισάξιος με την πράξη. Γιατί, τι είναι πιο ανήθικο από έναν άνδρα που προτείνει και δρα παράνομα; [...] Και οι άνδρες καταδικάζονταν επειδή εισήγαγαν παράνομες προς ψήφιση προτάσεις, όχι μόνο αν είχαν καταπατήσει όλους τους νόμους, αλλά ακόμα κι αν είχαν αλλάξει έστω και μια συλλαβή τους»

(Αισκίνη, *Κατά Κτησιφώντος*, 191-192)

Η Αγορά περί το 500 π.Χ.
(αναδημοσίευση από Μ.Β. Σακελλαρίου,
Η Αθηναϊκή δημοκρατία, Ηράκλειο 2008⁴
[1η έκδοση 1999], σ. 223, εικ. 8)

3. «Οι νομοθετικές διαδικασίες άρχιζαν από το Δήμο και τελείωναν στο Δήμο. Κάθε πολίτης είχε το δικαίωμα της νομοθετικής πρωτοβουλίας, το οποίο έθετε σε ενέργεια διατυπώνοντας την πρότασή του στον εκκλησιάζοντα Δήμο. Αν ο Δήμος δεχόταν την πρόταση, την παρέπεμπε στη Βουλή, η οποία λειτουργούσε ως νομοπαρασκευαστική επιτροπή. Τα νομοσχέδια γίνονταν νόμοι μόνο όταν εγκρίνονταν από την πλειοψηφία του Δήμου. [...] Ο Δήμος καθιέρωσε τη γραφή παρανόμων (μαρτυρείται από το 415 π.Χ.) που προέβλεπε βαρύτατες κυρώσεις, ακόμη και θάνατο, για τους πολίτες που έκαναν προτάσεις ψηφισμάτων αντίθετες με νόμους, καθώς επίσης για τους αξιωματούχους που από απροσεξία άφηναν αυτές τις προτάσεις να ψηφισθούν. Αλλά και η γραφή παρανόμων είχε ανεπιθύμητα αποτελέσματα, προς την αντίθετη κατεύθυνση: εμπόδιζε μεταρρυθμίσεις που κρίνονταν αναγκαίες. Οι Αθηναίοι βρήκαν, πρώτα, μία διαδικασία που απέτρεπε από τον εισηγητή της σχετικής πρότασης τις κυρώσεις της γραφής παρανόμων. Ήταν η διαδικασία της άδειας: ένας πολίτης ζητούσε εκ των προτέρων από το Δήμο τη συγκατάθεσή του για να κάνει παράνομη πρόταση και, αν έπαιρνε την άδεια, προχωρούσε χωρίς φόβο στην πρότασή του. Για να χορηγηθεί άδεια, γινόταν ψηφοφορία και έπρεπε να καταμετρηθούν τουλάχιστον 6.000 ψηφίδες»

(Μ.Β. Σακελλαρίου, *Η Αθηναϊκή δημοκρατία*, Ηράκλειο 2008⁴ [1η έκδοση 1999], σ. 157)

Σχεδιαστική αναπαράσταση του Παλαιού
Βουλευτηρίου
(αναδημοσίευση από το *Έδοξεν τῇ βουλῇ και
τῷ δήμῳ*, κατάλογος έκθεσης, Αθήνα 2007,
σ. 32)

4. «Η γραφή παρανόμων θεσμοθετήθηκε, για να αποφεύγονται τρωτά της νομοθεσίας οφειλόμενα στην κατάχρηση από το Δήμο της παντοδυναμίας του, ιδίως όταν παρασυρόταν από προτάσεις δημαγωγών ή κοινών ιδιοτελών. Από τυπική και ουσιαστική άποψη η γραφή παρανόμων δε στρεφόταν εναντίον του νομοθέτη Δήμου, αλλά εναντίον πολιτών που παρέσυραν το Δήμο να εκδώσει ψήφισμα παράνομο και βλαπτικό για τον ίδιον»

(Μ.Β. Σακελλαρίου, *Η Αθηναϊκή δημοκρατία*, Ηράκλειο 2008⁴ [1η έκδοση 1999], σ. 161)

Γραπτή εργασία για το σπίτι

Να επιλέξετε μία από τις δύο προτεινόμενες δραστηριότητες:

1. Να υποθέσετε ότι είστε Αθηναίος πολίτης περί το 450 π.Χ. και εκφράζετε δημόσια την άποψή σας για τη δημοκρατία της εποχής σας και τα μέτρα προστασίας της. Να συντάξετε σύντομο κείμενο (100-150 λέξεις) από τον προφορικό λόγο σας στην Αγορά, στη Βουλή, στην Ηλιαία ή σε άλλο δημόσιο χώρο της αρχαίας Αθήνας.
2. Να συντάξετε ένα άρθρο για την ημερήσια «εφημερίδα» της αρχαίας Αθήνας «Η Φωνή της Δημοκρατίας» (100-150 λέξεις), με θέμα τα μέτρα προστασίας του δημοκρατικού πολιτεύματος. Μπορείτε να βοηθηθείτε απαντώντας και στα ερωτήματα που ακολουθούν:
 - *Ποια πιστεύετε ότι είναι τα θετικά και τα αρνητικά από την εφαρμογή του συγκεκριμένου πολιτικού μέτρου στην αρχαία Αθήνα;*
 - *Πώς πιστεύετε ότι αυτό το μέτρο προστάτευε την αθηναϊκή δημοκρατία; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας;*

Μπορείτε, αν θέλετε, να γράψετε τον τίτλο του άρθρου σας στα αρχαία ελληνικά (με τη βοήθεια του Ηλεκτρονικού Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας). Επίσης, μπορείτε προαιρετικά να συνοδεύσετε το κείμενό σας με σχετικό σκίτσο ή εικόνα.

Χρήσιμο υλικό μπορείτε επίσης να βρείτε και στις ιστοσελίδες:

<http://www.fhw.gr/chronos/>

<http://project.athens-agora.gr/maps/index.html> (Χάρτης της αρχαίας Αθήνας)

<http://www1.fhw.gr/projects/courts/index.php?main=yes> (Μια ημέρα στα αθηναϊκά δικαστήρια)

<http://www.ime.gr/projects/bouleuterion/gr/> (Βουλευτήριο: φυτώριο ενός θεσμού)

http://project.athens-agora.gr/index.php?lang_id=gr/ (Η αρχαία Αγορά της Αθήνας)

<http://www.users.globalnet.co.uk/~loxias/agora.htm> (Διαδραστικός χάρτης της αρχαίας Αγοράς)

http://www.onlineclass.gr/books/Leksiko_Arxaias_Ellinikis_Glossas.pdf/ (Ηλεκτρονικό λεξικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας)